

Tanel Kiik
Sotsiaalministeerium

7.04.2021 nr 1-5/21/281

Vaktsineerimise korraldus ja selle arengud

Austatud tervise- ja tööminister

Riigikontroll on seiranud ja analüüsinud koroonakriisist tulenevaid erinevaid riiklikke toetusmeetmeid ja tegevusi, mis võimaldavad pandeemia lõppedes naasta võimalikult kiiresti tavaelu juurde. Vaktsineerimine on neist tegevustest üks olulisemaid. Et teema on ka Riigikogu pideva tähelepanu all ja Riigikontroll on kutsunud toetama parlamenti ja teisi otsustajaid, et neil oleks võimalik teha valikuid avalikkuse huvides ja kõigekülgset infot kaaludes, palun Teilt vastuseid allpool olevatele küsimustele.

1. Vaktsineerimise plaan

1.1. Vaktsineerimise ametlikul koduleheküljel www.vaktsineeri.ee on kättesaadav COVID-19 vastu vaktsineerimise plaan, mille tiitellehel on märge, et see pärineb 19. jaanuarist 2021.¹

Vaktsineerimise plaan näib aegununa, mh on selle kava joonisel 1 alates aprillikuust tarnekoguste kohta märge „kogused täpsustamisel“ ning ka sihtrühmade kavandatav vaktsineerimisplaan on joonisel esitatud väga üldisena. Dokument sisaldab pigem vaktsineerimise põhimõtteid, mitte selget tegevusplaani. Vaktsineerimise paremaks planeerimiseks oleks plaanis mõistlik määrata kindlaks täpsemalt piiritletud sihtrühmade kaupa vaktsineerimise ajakava, mis ühelt poolt võimaldaks järgmistel kuudel paremini vaktsineerimist kavandada ning teiselt poolt annaks avalikkusele selgema pildi plaanitavast.

Kes, millal ja millise õigusakti alusel ning millise õigusaktiga on eespool viidatud vaktsineerimise plaani kinnitanud? Millal COVID-19 vastu vaktsineerimise plaani ajakohastatakse ning täpsustatakse, nii et see sisaldaks konkreetseid tegevusi koos ajakavaga?

1.2. Sotsiaalministeeriumi kantsleri 19. novembri 2020. a käskkirja nr 13 „COVID-19 haiguse vastase vaktsineerimise juhtrühma moodustamine“ kohaselt peab vaktsineerimise plaan sisaldama ka operatiivse vaktsineerimisega hõlmatus jälgimise seiresüsteemi arendamist ning revaktsineerimise korraldamise kavandamist. Vaktsineerimise plaanis, mille tiitellehel on daatum 19. jaanuar 2021, aga nimetatud probleemidega seotud tegevusi toodud ei ole.

Millise dokumendiga, kes ja millal on kehtestanud vaktsineerimisega hõlmatus seiresüsteemi arendamist ja revaktsineerimise korraldust puudutavad plaanid või siis millal need tegevused lisatakse olemasolevasse vaktsineerimise plaani?

¹ https://vaktsineeri.ee/wp-content/uploads/2021/06/covid-19_vaktsineerimise_plaan_19.01_0.pdf

2. Vaktsineerimise juhtimine

Sotsiaalministeeriumi kantsleri 19. novembri 2020. a käskkirja nr 13 „COVID-19 haiguse vastase vaktsineerimise juhtimise moodustamine“ kohaselt on vaktsineerimise korralduse juhtimiseks moodustatud juhtühm, mille juht on Sotsiaalministeeriumi rahvatervise osakonna juhataja. COVID-19 vastu vaktsineerimise plaanis on nimetatud juhtühm loetud keskseks vaktsineerimise korraldajaks. Seega järeldan, et Eesti vaktsineerimisprotsessi juhiks on Sotsiaalministeeriumi rahvatervise osakonna juhataja. Lisaks tekib käskkirja lugedes ja praktiliste probleemide lahendamist jälgides hulk küsimusi: näiteks millised on teiste kaasatud asutuste ülesanded? Viidatud käskkirjas on need toodud osaliselt. Näiteks ei ole seal toodud vaktsineerimise korralduses aktiivselt osaleva Eesti Haigekassa rolli ega ülesandeid. Mõistlik oleks esitada selge juhtimise ja vastutuse mudel vaktsineerimise plaanis.

Millised on erinevate kaasatud asutuste ülesanded ja vastutus? Kas vaktsineerimisprotsessi koordineerimisel teeb arvamuste ja seisukohtade paljususe ja vastukäivuse puhul lõppotsuse vaktsineerimise korralduse juhtimiseks moodustatud juhtühm juht ehk ministeeriumi rahvatervise osakonna juhataja? Millistel kaalutlustel on vaktsineerimisprotsessi riiklik korraldus ja vaktsineerimise korralduse eest vastutav isik määratud kantsleri õigusaktiga, mitte ministri õigusaktiga? Ühtlasi palun ka infot, kes on praegu keskne vastutaja, koordineerija ja sõnumiühtsuse hoidja vaktsineerimisprotsessi kommunikeerimisel – nt eelmise aasta kevadel eriolukorra tingimustes oli eriolukorra kommunikatsioonijuhiks valitsuskommunikatsiooni direktor, kes juhib valitsuse kommunikatsioonibürood.

3. Vaktsineerimiskohad

COVID-19 vastu vaktsineerimise plaani peatükis 3 on toodud vaktsineerimiskohad, kuid ei ole käsitletud juhtumeid, kus inimesel puudub võimalus vaktsineerimiskohta minna, olgu seda siis liikumisprobleemide või haiguse tõttu. Sellises olukorras inimeste mure lahendaks võimalus ka koduseks või kodulähedaseks vaktsineerimiseks. Näiteks perearstikeskustest või vaktsineerimiskeskustest kaugemale jäävates piirkondades oleks küllap võimalik vaktsineerimisega hõlmata kohale sõitva mobiilse vaktsineerimispunkti abil küla küla kaupa, selle asemel et lasta inimestel ükshaaval hankida transporti ja vajaduse korral otsida toetavat saatjat.

Hulk riskirühmadesse kuuluvaid inimesi oleks valmis vaktsineerima ka perearsti juures või muus vaktsineerimiskohas, kuid vajaks transporti vaktsineerimiskohta. Riskirühma kuulujad on probleemina välja toonud, et kardavad ühistransporti kasutades suurendada oma haigestumiski.

Kuidas on kavandatud nende inimeste vaktsineerimine, kes soovivad vaktsineerimist, kuid ei saa kõrge vanuse, haiguse ja liikumisraskuste tõttu või mõnel muul põhjusel perearstikeskustesse, haiglatesse või teistesse vaktsineerimiskeskustesse kohale minna?

4. Vaktsineerimise üldine ajakava

4.1. Riigikontrolli poole on pöördutud arusaamatuse tõttu, kuidas moodustuvad vaktsineerimise järjekorrad. Arusaamatust on tekitanud nende inimeste vaktsineerimine, kes ei kuulu riskirühmadesse, ei ole eesliinitöötajad ega elutähtsate teenuste osutajad, samas kui paljud riskirühmade esindajad, kes soovivad ennast vaktsineerida, ei ole seda saanud. On asjakohane ja arusaadav, et jääkdoosid ning vaktsineerimisele mitteilmunute vaktsiinid antakse kaotsimineku vältimiseks teistele, kes hädasti vaktsiini vajavad. On enesestmõistetav, et kasutatud vaktsiin on parem kui seisev vaktsiin. Samas on oluline, et vaktsineerimise korraldamine oleks arusaadav ning õiglane. Riigikontrolli poole pöördunud inimestele on jäänud segaseks, kes on see isik või need isikud või kogum/komisjon/asutus, kes operatiivselt otsustab selle üle, milliste vanuserühmade / tegevusalade esindajate vaktsineerimine mingil ajaperioodil parasjagu käib, kes nihutab vanuserühmade piire ja kes määrab eesliini tegevusalade lisamise nimekirja või sealt väljaarvamise.

Millisele ja kelle antud õigusaktile tuginevad vanuselised ja tegevusalalised kitsendused vaktsineerimisel ning kes on need otsustanud ja millal? Millised on Sotsiaalministeeriumi või vaktsineerimise juhtühm suunised vaktsineerijatele dooside kasutamiseks nendel juhtudel, kui isik kokkulepitud vaktsineerimisele kohale ei ilmu või tekivad jäägid muul põhjusel? Kellelt on võimalik vaktsineerijatel saada suuniseid olukorras, kus tuleb teha

kiireid otsuseid, et vältida vaktsiini jääkdooside või tavadooside raiskuminekut või vaktsineerimise tempo takerdumist, kui näiteks registreerunud ei ilmu kohale või ei ole n-ö lubatud sihtrühmast inimesi kohe võtta?

4.2. Kui palju on vaktsineeritute hulgas neid, kes ei kuulu riskirühmadesse või eesliinitöötajate ja elutähtsate teenuste osutajate hulka?

4.3. COVID-19 vastu vaktsineerimise plaani kohaselt tuli 2021. aasta veebruaris täpsustada suurema nakkusriskiga eesliinitöötajate nimekirja ja vaktsineerimise kava. Kuna vaktsineerimise plaani ei ole uuendatud, ei ole seda nimekirja ja ajakava lisatud. See nimekiri tuleks aga lisada vaktsineerimise uuendatud plaani, et oleks teada, kes sellesse sihtrühma kuuluvad ning millises ajavahemikus nende vaktsineerimine toimub. Sama puudutab elutähtsate teenuste osutajaid.

Milline on vaktsineerimise üldine ajakava sihtrühmade kaupa?

4.4. 23. veebruaril 2021 kinnitatud tegevusprogrammis on valitsus sedastanud, et võimaldab alates maikuust kõigile soovijatele tasuta ja kodulähedast vaktsineerimist COVID-19 vastu.

Vaktsineerimise plaan näeb ette, et üldvaktsineerimist alustatakse mais 2021 ning oktoobri lõpus saavutatakse vähemalt 50% hõlmatus täiskasvanud rahvastikus. Peaminister on öelnud, et suve lõpuks on kavas vaktsineerida 70% inimestest. 4. märtsil 2021 otsustas valitsuskabinet, et Sotsiaalministeeriumil tuleb esitada 2021. aasta märtsis esimesel võimalusel valitsuskabineti nõupidamisele üldrahvastiku vaktsineerimise kava. 7. aprilli seisuga seda kava veel esitatud ei ole.

Millal algab üldrahvastiku massvaktsineerimine, eriti arvestades Eesti soetatud vaktsiinide portfelli struktuuri vaktsiini ja eri vaktsiinide soovitatavat kasutatavust vanuserühmades praeguste teadmiste kohaselt? Kuidas on kavandatud üldvaktsineerimisele registreerimine? Milline on tegevuskava Ida-Virumaal, et suurendada vaktsineeritute osakaalu?

5. Andmevahetuse korraldamine

5.1. 18. märtsil 2021 esitas Vabariigi Valitsus Riigikogule eelnõu, mis annab õigusliku aluse tagada Terviseameti ülesannete täitmiseks vajalik andmevahetus riiklike registrite vahel. Kas andmevahetuseks on tehniline valmidus kohe pärast seaduse vastuvõtmist?

Millal valmivad infosüsteemide arendustööd, mis võimaldavad andmevahetust, millele annab õigusliku aluse Riigikogu menetluses olev nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seadus (358 SE)?

5.2. Kas Sotsiaalministeerium on tuvastanud veel vaktsineerimisega seotud pakilisi andmevahetusprobleeme, mis vajavad lahendust? Kui on, siis milliseid? Millises ajakavas on vastavad arendused planeeritud ja kas need nõuavad õigusaktide muudatusi?

5.3. Perearstid on välja toonud, et neil ei ole olnud infot, kas nende nimistusse kuuluv inimene on juba mujal näiteks eesliinitöötajana vaktsineeritud. **Kas perearstidele on tehtud kättesaadavaks info kõigi tema nimistusse kuuluvate isikute vaktsineerituse kohta? Kui ei ole, siis miks ja millal seda tehakse?**

5.4. Märtsi lõpust kavandas Sotsiaalministeerium eraldada perearstidele vaktsiini, arvestades nimistu riskirühma suurust. Sotsiaalministeeriumil on usutavasti ülevaade nimistute vanuselisest koosseisust, mida saab arvestada perearstile eraldatavate dooside koguse määramisel. Riskirühma arvatakse riiklikus immunoprofülakтика ekspertkomisjonis kindlaks määratud haiguse või seisundiga inimene.

Kas riigil on ka keskne ülevaade, kui suure hulga moodustavad iga perearsti nimistus selliste seisundite ja haigustega inimesed, kes kuuluvad ekspertkomisjoni hinnangu järgi riskirühma, et perearstidele dooside eraldamisel oleks võimalik seda arvestada lisaks vanusele?

6. Vaktsineerimise pikaajaline plaan

Praegu on palju ebaselget seoses viiruse edasise levikuga ega ole piisavat infot vaktsiini kaitsva mõju kestuse kohta. Siiski oleks põhjust põhimõtete tasandil kavandada praeguse teadmise põhjal võimalikud stsenaariumid, mis võimaldaks pikaajaliselt planeerida vaktsiini tellimist, vaktsineerimise pikaajalist korraldust ning infosüsteemide võimalikke arendusi.

Üks juba praegu perspektiivis ettenähtav ja kavandamist vajav osa on näiteks koolinoorte ja laste vaksineerimine, kui näiteks sügiseks on kogunenud piisav hulk infot vaktsiini efektiivsuse kohta selles earühmas. Siingi on võimalik juba praegu osapooltega läbi arutada, kuidas vaksineerimist kõige paremini saaks korraldada – kas kooliti korraga, mis oleks ilmselt kohapeal korraldatav, või perearstinimistute põhjal.

Millisel viisil on kavandatud COVID-19-vastase vaksineerimise pikaajaline korraldus pärast vaksineerimise nn esimest ringi alates sügisest või järgmisest aastast?

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Janar Holm
riigikontrolör